

ידע מצמיח תנוך

טעם איסור מוקצה

למדו את המקור הבא (מתוך 'פניני הלכה' כרך ב', עמוד 153):

אסרו חכמים לטלטל דברים שאינם ראויים לשבת ואדם מקצה (מפריש) אותם מדעתו. שני טעמים יסודיים לאיסור: א) לשמור על צביון השבת כיום קדושה ומנוחה, ובכלל זה שגם הידיים ישבתו מטלטול והתעסקות בדברים שאינם קשורים לשבת. ב) לעשות סייג שלא יבוא אדם לעשות מלאכה בשבת. ונתחיל בביאור הטעם הראשון:

בנוסף למלאכות האסורות בשבת, ציוותה התורה לשבות ולנוח בשבת, שנאמר (שמות כג יב) "וביום השביעי תשבות למען ינוח שורך וחמורך וינפש בן אמתך והגר. וכן נאמר (שמות לא טו): "ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון קודש לה' ". כדי לקיים את מצוות התורה לשבות ולנוח בשבת – תקנו חכמים כמה תקנות שנועדו לשמור על צביון השבת כיום קדושה ומנוחה, ובכללן שלא לטלטל מוקצה. שאם היה מותר לטלטל את כל הדברים שאינם נצרכים לאדם בשבת, אנשים היו עלולים לטרוח כל השבת בסידור בתיהם, חפציהם ואוצרותיהם, ולבטל בכך את מצוות השביתה והמנוחה. ועוד, שמצינו שהנביאים הזהירו על צביון השבת, שיהא הילוך השבת שונה משל חול, ושיחת השבת שונה משל חול, וכהמשך לכך תיקנו חכמים שלא יהיה עיסוק הידיים בחפצים וכלים כפי שהוא בחול. ועל ידי כך השבת ניכרת גם אצל אנשים שאינם רגילים לעסוק במלאכה בימות החול. הרי שאיסור 'מוקצה' יסודו מהתורה ודברי נביאים, וגדריו ופרטיו מדברי חכמים.

הטעם השני: כמו בכל מצוות התורה, עשו חכמים סייג כדי להרחיק את האדם מהעבירה. ואיסור 'מוקצה' הוא סייג כדי שלא יבואו לטלטל חפצים ברשות הרבים וכדי שלא יבואו לעשות בהם שאר מלאכות.

איסור מוקצה יוצר התאמה בין המחשבה לידיים, שכל דבר שלפי הכרתו של האדם אינו ראוי לשימוש בשבת, גם הידיים לא יהיו ממשמשות בו.

משימה: בתחילת השיעור ערכנו סבב ובו סיפרנו על פעמים בהם רצינו לגעת בחפץ אך לא יכולנו מחמת היותו מוקצה. האם לאחר מה שלמדנו נוכל לענות מה הרווחנו מכך?

מה בשבת שלנו היה שונה אם היה מותר לגעת בכל דבר ללא הגבלה?

לחילופין, תוכלו לבחור פריט אחד מתוך הטבלה שמילאתם, ולכתוב: כיצד השבת נראית אם היה מותר לטלטל אותו?